

Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Ε. ΝΑΝΟΥΡΗ Β.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΔΑΣΣΑ
Δ. ΚΑΔΔΙΤΗ Α.Μ. ΠΑΝΤΑΖΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΜΕΣΗΣ & ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Ε. ΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πρόλογος

Συντακτικό είναι εκείνη η συγκεκριμένη δομή της γλώσσας που μας φανερώνει τον τρόπο με τον οποίο συνυπάρχουν και συνεργάζονται οι λέξεις μεταξύ τους σαν αναπόσπαστη αλυσίδα, προκειμένου να δώσουν μορφή και ουσία στο λόγο μας.

Ανέκαθεν το συντακτικό υπάκουε σε συγκεκριμένους κανόνες συνήθως δύσκολους στην κατανόηση και την αφομοίωση και αποτελούσε ένα μόνιμο άγχος για το μαθητή, καθώς θεωρείται άκρως απαραίτητο για την κατάκτηση της μετάφρασης ενός κειμένου γραμμένου στα αρχαία Ελληνικά.

Το παρόν εγχείρημα θέτει ως πρωταρχικό του στόχο την απλή παρουσίαση των συντακτικών φαινομένων αποβλέποντας να πετύχει την εξοικείωση του μαθητή με αυτά μέσα από ένα πρίσμα κανόνων και παραδειγμάτων που βοηθούν στην κατανόηση και την πλήρη εμπέδωση των συντακτικών γνώσεων.

Για το λόγο αυτό κάθε κεφάλαιο αναπτύσσεται σε όλο του το εύρος εμβαθύνοντας σε κάθε λεπτομέρεια που θα μπορούσε να προβληματίσει ή να σταθεί εμπόδιο στην αφομοίωση της συντακτικής γνώσης, συνοδεύεται από ασκήσεις κλιμακούμενης δυσκολίας που ενισχύουν την προσπάθεια του μαθητή, προσφέροντάς του έλεγχο της γνώσης και παράλληλα πλήρη κατάκτηση του εκάστοτε συντακτικού φαινομένου.

Το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί να σταθεί πολύτιμος αρωγός του μαθητή, δίνοντάς του την ευκαιρία να προβληματιστεί, αλλά και να κατανοήσει ολοκληρωμένα τις δομές της γλώσσας, επαληθεύοντας τη γνώση του βάσει της θεωρίας και σταδιακά προωθώντας την. Για να το πετύχει αυτό περιλαμβάνει όλα τα συντακτικά φαινόμενα ξεκινώντας από μηδενική βάση έτσι, ώστε να χτίσει εκ νέου με το μαθητή το συντακτικό απαντώντας οριστικά σε τυχόν απορίες του και βοηθώντας τον να το εμπεδώσει στην ολότητά του. Επί παραδείγματι εξετάζονται διεξοδικά και με ποικιλία ασκήσεων όλα τα φαινόμενα αρχής γενομένης από το υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο μέχρι και φαινόμενα ισοδύναμων συντάξεων ως μια εισαγωγή στον πλάγιο λόγο.

Ακόμη πιο σημαντικό είναι να τονιστεί ότι το παρόν εγχειρίδιο μπορεί να σταθεί χρήσιμος σύμβουλος για το μαθητή, εφόσον του παρέχει τη δυνατότητα να το χρησιμοποιήσει βασιζόμενος εξολοκλήρου σε αυτό χωρίς να απαιτείται παραπομπή

σε άλλο συντακτικό εγχειρίδιο. Με άλλα λόγια λειτουργεί ως βιβλίο αυτόνομο και περιλαμβάνει όλα τα συντακτικά φαινόμενα αναλυτικά, ώστε να καλύπτει τις εκάστοτε ανάγκες όλων των μαθητών.

Ευχόμαστε να αξιοποιηθεί σωστά και με σεβασμό απέναντι στην αρχαία ελληνική γλώσσα ούτως ώστε να συμβάλλει στη βελτίωση των μαθητών με απώτερο στόχο να κατακτήσουν τόσο την ευρεία συντακτική γνώση, όσο και να οικοδομήσουν τη μετάφραση.

Αθήνα, Μάρτιος 2015

Οι συγγραφείς

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες	i
Πρόλογος	iii
Πίνακας περιεχομένων	v
Συντακτικό.....	7
Βασικοί όροι της πρότασης.....	1
Αντικείμενο	5
Μεταβατικά ρήματα: μονόπρωτα και δίπρωτα	6
Ασκήσεις.....	20
Κατηγορούμενο	21
Τι είναι το κατηγορούμενο	21
Συνδετικά ρήματα	23
Κατηγορούμενο στο αντικείμενο.....	23
Γενική κατηγορηματική.....	24
Επιρρηματικό κατηγορούμενο.....	25
Προληπτικό κατηγορούμενο.....	26
Ασκήσεις εμπέδωσης	27
Εγκλίσεις.....	28
Εγκλίσεις κρίσεως.....	28
Εγκλίσεις επιθυμίας	30
Δευτερεύουσες προτάσεις.....	33
Ονοματικές.....	33
Επιρρηματικές.....	41
Μετοχή	62
Επιθετική μετοχή:	62
Κατηγορηματική μετοχή.....	64
Επιρρηματική μετοχή.....	69
Απόλυτη Μετοχή	73
Ασκήσεις.....	74

Απαρέμφατο.....	75
Ειδικό απαρέμφατο	75
Τελικό απαρέμφατο	76
Το υποκείμενο του άναρθρου απαρεμφάτου	80
Βήματα απρόσωπης σύνταξης:	81
Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις.....	85
Απρόσωπα ρήματα.....	85
Απρόσωπες εκφράσεις	86
Η δοτική προσωπική στην απρόσωπη σύνταξη.....	90
Επιρρηματικοί Προσδιορισμοί.....	92
Η Γενική που εξαρτάται από επιρρήματα	98
Η Δοτική που εξαρτάται από επιρρήματα.....	100
Η Αιτιατική που εξαρτάται από επιρρήματα.....	100
Ονοματικοί προσδιορισμοί.....	101
Ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί.....	101
Ασκήσεις.....	106
Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί	106
Ασκήσεις.....	115
Δοτική προσωπική	116
Τα είδη του ως.....	120
Τα είδη του άν	121
Η σύνταξη των παραθετικών.....	122
Είδη σύγκρισης:	122
Ασκήσεις.....	123
Έλξη του αναφορικού.....	124
Σύνταξη ενεργητική-παθητική	125
Γενικές οδηγίες αναγνώρισης	127
Βιβλιογραφία	132

Βασικοί όροι της πρότασης

Οι βασικοί όροι μιας απλής πρότασης είναι δυο, το **υποκείμενο** και το **κατηγορήμα**.

A. Υποκείμενο είναι το ονοματικό σύνολο που φανερώνει ποιος ενεργεί ή πάσχει ή βρίσκεται σε μία κατάσταση. Βρίσκεται **πάντοτε** σε πτώση **ονομαστική**, όταν είναι πτωτικό. Εξαιρέση αποτελεί το υποκείμενο του απαρεμφάτου και της μετοχής.

B. Κατηγορήμα είναι το σύνολο των λέξεων της πρότασης που αναφέρονται στο υποκείμενο. Οι μορφές που μπορεί να πάρει το κατηγορήμα είναι οι εξής:

α. Όταν το ρήμα της πρότασης είναι είτε ενεργητικής διάθεσης* και αμετάβατο είτε ουδέτερης ή παθητικής διάθεσης, το κατηγορήμα περιλαμβάνει **μόνο τον ρηματικό τύπο**, π.χ. **Ὁ παῖς ὑπνῶται**.

β. Όταν το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό (εἰμί, γίγνομαι, φαίνομαι κ.ά.) παθητικής ή ουδέτερης διάθεσης, το κατηγορήμα περιλαμβάνει τον **ρηματικό τύπο** και το **κατηγορούμενο**, έναν όρο που δηλώνει μια **ιδιότητα του υποκειμένου**, π.χ. **Ὁ χρησμός σαφής ἐστί**.

γ. Όταν το ρήμα της πρότασης είναι ενεργητικό μεταβατικό, το κατηγορήμα περιλαμβάνει τον **ρηματικό τύπο** και το αντικείμενο, έναν όρο που δηλώνει το πρόσωπο, ζώο ή πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενεργεία του ρήματος, π.χ. **Σὺ μὴ ἐλπίσης ταῦτα**.

δ. Μερικά ενεργητικά μεταβατικά ρήματα χρειάζονται δυο αντικείμενα, για να αποδώσουν ολοκληρωμένο νόημα (**δίπτωτα ρήματα**) για τον λόγο αυτό το κατηγορήμα των προτάσεων αυτών περιλαμβάνει και **δυο αντικείμενα**, π.χ. **Διηγέσομαι ὑμῖν μῦθον**.

ε. Όταν το ρήμα της πρότασης είναι ενεργητικό μεταβατικό και σημαίνει «αποκαλώ», «θεωρώ», «εκλεγώ», «μετατρέπω (κάτι σε κάτι άλλο)», το κατηγορήμα εκτός από **τον ρηματικό τύπο** περιλαμβάνει και το **αντικείμενο**

Παρατηρήσεις:

1. Όταν και τα δύο αντικείμενα ενός ρήματος είναι σε αιτιατική, τότε **άμεσο είναι αυτό που δηλώνει πρόσωπο**.
2. Στην περίπτωση δύο αντικειμένων σε γενική και δοτική, άμεσο είναι το αντικείμενο σε γενική και έμμεσο το αντικείμενο που βρίσκεται σε δοτική.
3. Οι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις και το απαρέμφατο ως αντικείμενο του ρήματος ισοδυναμούν με αιτιατική πράγματος.

π.χ. Ἔπαυσαν **αὐτὸν τῆς στρατηγίας**. (άμεσο- έμμεσο)

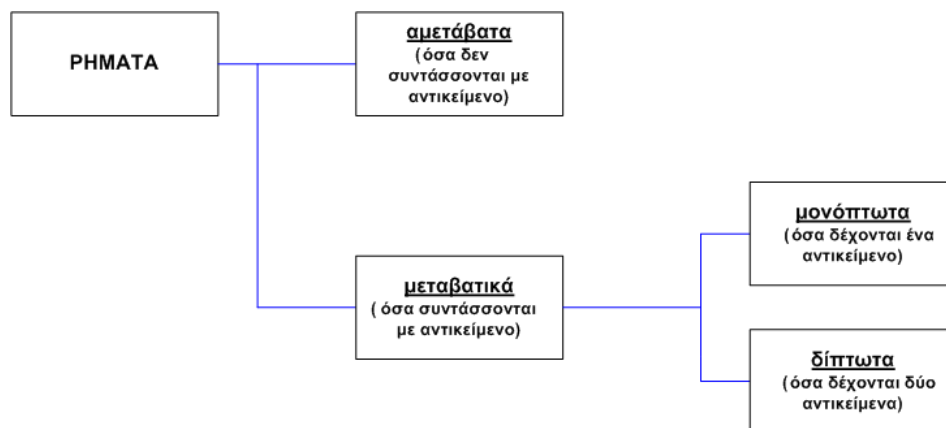
Δίδωμι **δῶρα τοῖς παισὶ**. (άμεσο- έμμεσο)

Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας παρεχωρήσατε **τῷ Φιλίππῳ**. (άμεσο-έμμεσο)

Διδάσκω **τὸν παῖδα μουσικὴν**. (άμεσο-έμμεσο)

Πρόξενος ἐδεῖτο **τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν** ταῦτα. (έμμεσο- άμεσο)

Εἶπε **τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἀποπέμψει** αὐτὸν. (έμμεσο-άμεσο)

Μονόπτωτα	Δίπτωτα
σε γενική	με δύο αιτιατικές, προσώπου και πράγματος
σε γενική	με δύο αιτιατικές, προσώπου και πράγματος
σε δοτική	με αιτιατική και γενική
σε αιτιατική	με γενική και δοτική

Πιο συγκεκριμένα:

Ασκήσεις

1. Να βάλετε τα αντικείμενα στη σωστή πτώση:

1. Οἱ ἄνθρωποι δέονται.....(φίλοι).
2. Ἐπεσθαι.....(ὕμεῖς) βούλομαι.
3. Ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ πείθου..... (ἐγώ).
4. Οὗτοι ἡμέλουν.....(ἡ ἀρετή).
5. Οὕτως ἐχρῶντο.....(οἱ νόμοι).
6. Ἄρχε.....(τό κράτος).
7. Οἱ Πέρσαι ἐπιμελοῦνται.....(οἱ παῖδες).
8. Οἱ πολέμοι ἐστέρησαν.....(ἡμεῖς).....(τά ἀγαθά).
9. Οἱ πατέρες διδάσκουσι.....(οἱ παῖδες).....(ἡ ἀρετή).
10. Ἡ γῆ φέρει.....(καρποί).....(οἱ γεωργοί).

2. Να βρεθούν τα αντικείμενα:

1. Βασιλεύς ἤκουσε Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν τό καθ' αὐτούς.
2. Δεόμεθα ὑμῶν σῶσαι τήν ἡμετέραν πατρίδα.
3. Μεγάλα ἁμαρτάνεις, εἰ νομίζεις με τοῦτο ὑπείκειν σοι.
4. Ὁ στρατηγός ἐκώλυσε τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀγῶνος.

3. Σύστοιχο Αντικείμενο

- Ζῶμεν βίον ἄριστον.
- Καλόν ἔπαινον ἐπαινεῖται Σωκράτης.
- Οὗτοι λέγουσι πολλά.
- Βούλεται ἀρχὴν ἄρξαι.
- Θεόπομπος ἐτρηράρχησε πολλάς τριηραρχίας.
- Σωκράτης θυσίας ἔθυε μικράς.
- Ἡ πόλις μεγάλα ἐζημιώσατο.
- Ἦγωνίσσατο στάδιον.
- Ἐνίκησε Ὀλύμπια.
- Οἱ Ἀθηναῖοι μέγα δύνανται.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη πτώση:

[Η τελική πρόταση εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου, διότι εξαρτάται από το ρήμα «ἐπορεύετο» που είναι ιστορικού χρόνου].

Συνοπτικός πίνακας εγκλίσεων επιθυμίας			
Ποιες είναι	Σε ποιες προτάσεις συναντώνται	Τί δηλώνουν	Τί άρνηση έχουν
Ευχετική οριστική	Σε κύριες προτάσεις	Ευχή ανεκπλήρωτη σε παρόν/παρελθόν	μή
Ευχετική ευκτική	Σε κύριες προτάσεις κυρίως	Ευχή πραγματοποιήσιμη σε παρόν/μέλλον	μή
Υποτακτική	Σε κύριες και συχνότατα σε δευτερεύουσες	Επιθυμητό/προσδοκώμενο	μή
Προστακτική	Σε κύριες προτάσεις (εξάιρεση οι ονοματικές – αναφορικές)	Προσταγή/αποτροπή	μή

Παραδείγματα:

1. Εἴθ' ὥφελες λιπεῖν τόν βίον.
2. Τί πράττωμεν, ὦ Ἀθηναῖοι;
3. Εἰ δέ τις ἄλλο ὁρᾷ βέλτιον, λεξάτω.
4. Οἱ στρατηγοί διηγοῦντο ὅτι αὐτοί ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν.

Να βρείτε και να αναγνωρίσετε τις εγκλίσεις και τη σημασία τους:

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοί καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πυνθανόμενοι βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· Ἀλλ' ὥφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ ὅτι ἡμεῖς νικῶμεν τε βασιλέα καὶ ὡς ὁρᾷτε οὐδεῖς ἔτι ἡμῖν μάχεται, καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. Ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείον καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ μάχῃ νικόντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. Ταῦτα εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ

Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτός Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου.

[Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις 2, 1, 4-6]

Δευτερεύουσες προτάσεις

Ονοματικές

Ειδικές προτάσεις

Λέγονται οι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις που χρησιμεύουν για να ειδικεύσουν το γενικό και αόριστο νόημα ενός ρήματος ή μιας δεικτικής αντωνυμίας. Οι ειδικές προτάσεις αποτελούν μια μορφή του πλαγίου λόγου κρίσης.

✓ **Εισάγονται:** κυρίως με τους ειδικούς συνδέσμους ὅτι και ὥς.

Ο σύνδεσμος ὅτι χρησιμοποιείται όταν το περιεχόμενο της ειδικής πρότασης είναι αντικειμενικό, πραγματικό.

- Οἱ Ἀσσύριοι ἴσασι· ὅτι ἰπικόν στρατεύμα ἐν νυκτὶ ταραχῶδές ἐστι καὶ δύσχρηστον.

(= Οι Ασσύριοι γνωρίζουν ότι το ιππικό κατά τη διάρκεια της νύκτας είναι ταραχώδες και δύσχρηστο.)

Ο σύνδεσμος ὥς χρησιμοποιείται όταν το περιεχόμενο της ειδικής πρότασης είναι υποκειμενικό ή ψευδές.

- Πειρῶνται πείθειν ὑμᾶς ὥς δυνατός εἰμι.

(= Προσπαθούν να σας πείσουν ότι τάχα είμαι ικανός.)

- ✓ Κατά το περιεχόμενό τους είναι προτάσεις κρίσης.
- ✓ Δέχονται άρνηση οὐ

Εξαρτώνται από ρήματα:

λεκτικά: φημί, λέγω, ἀναγγέλλω, ἀπαγγέλλω, ἀποκρίνομαι, διδάσκω, βοῶ, διηγοῦμαι, κηρύττω, δηλῶ,

Παραδείγματα:

1. Δῆλόν ἐστιν ὅτι Σωκράτης οὐκ ἀδικεῖ τὴν πόλιν.
2. Λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστὴς εἰμί.
3. Τοῦτο ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ὅτι τό συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὄρκος ἐστίν.
4. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι εἶεν πολλοὶ στρατιῶται ἐν τῷ πεδίῳ.

Ενδοιαστικές προτάσεις

Λέγονται οι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις που εκφράζουν ενδοιασμό ή φόβο ή ανησυχία μήπως συμβεί κάτι κακό ή μήπως δεν πραγματοποιηθεί κάτι επιθυμητό.

Εισάγονται: με τους ενδοιαστικούς συνδέσμους μή, μή οὐ.

Ο σύνδεσμος μή ή ὅπως μή χρησιμοποιείται όταν η πρόταση δηλώνει φόβο μήπως γίνει κάτι το φοβερό ή το ανεπιθύμητο.

- Ἐφοβήθησαν μή καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁ στρατός χωρήσῃ.

(= Φοβήθηκαν μήπως και βαδίσει εναντίον τους ο στρατός.)

Ο σύνδεσμος μή οὐ χρησιμοποιείται όταν το υποκείμενο της κύριας πρότασης φοβάται μήπως δε γίνει κάτι που εύχεται και προσδοκά, κάτι επιθυμητό.

- Φοβοῦμαι μή οὐ δυνηθῶ διὰ τὴν ἀπειρίαν δηλῶσαι.

(= Φοβάμαι μήπως δεν μπορέσω εξαιτίας της απειρίας μου να φανερώσω.)

Κατά το περιεχόμενό τους είναι κυρίως προτάσεις επιθυμίας.

Δέχονται άρνηση οὐ

Εξαρτώνται από ρήματα που φανερώνουν

φόβο, δισταγμό, ανησυχία, επιφύλαξη: φοβοῦμαι, δέδοικα ή δέδια, ὀκνῶ, ὀρῶ, προσέχω, ὑποπτεύω ή από παρόμοιες απρόσωπες εκφράσεις: δεινόν ἐστι, δέος ἐστί, κίνδυνός ἐστι, φόβος ἐστί, φοβερόν ἐστι, ὑποψία ἐστίν, τρόμος ἔχει με...

Χρησιμοποιούνται ως: υποκείμενο, αντικείμενο, επεξήγηση.

(Αυτό θα εξετάσουμε, αν λες την αλήθεια.)

Εκφέρονται με: οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική και με ευκτική του πλαγίου λόγου, όταν εξαρτώνται από ρήματα ιστορικού χρόνου.

Παραδείγματα:

1. Ἐπήροντο τόν θεόν εἰ παραδοῖεν Κορινθίους τήν πόλιν.
2. Προσῆκει σκοπεῖν πότερον ἀγαθὰ ἢ κακά ἐστὶ τὰ πεπραγμένα.
3. Ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσωσιν αὐτούς εἴτε τι ἄλλο χρήσονται.
4. Ἡμῖν τοῦτ' ἀποκρίναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν ἢ οὐκ ἀληθῆ.

Ασκήσεις

Ειδικές

- α. Να αναγνωρίσετε τις ακόλουθες ειδικές προτάσεις (εισαγωγή, εκφορά, συντακτικό ρόλο, ρήμα εξάρτησης.)
 - i. Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλάί καί καλαί ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας.
 - ii. Ἐλογιζόμην ὅτι καί τούτου τοῦ ἀνδρός ἐγὼ σοφώτερος εἰμί.
 - iii. Οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μέν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δέ πεφευγώς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων.
 - iv. Ἴσως οὖν ἂν εἴποιεν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν ὅτι οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο.
 - v. Πατηγύας ἐβόα ὅτι βασιλεύς προσέρχεται.
- β. Να μετατρέψετε τις ειδικές προτάσεις σε άλλες ισοδύναμες συντάξεις (δηλ. ειδικό απαρέμφατο σε εξάρτηση από λεκτικά ή δοξαστικά ρήματα και σε κατηγορηματική μετοχή σε εξάρτηση από ρήματα γνωστικά ή αισθητικά).
 - i. Λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστής εἰμί.
 - ii. Βασιλεύς ἤκουσε Τισσαφέρνης ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν.
 - iii. Οὐκ ἀκούεις ὅτι Θεμιστοκλῆς ἀνὴρ ἀγαθὸς γέγονε;

Σχεδιαγραμματική παρουσίαση δευτερευουσών προτάσεων

Δευτερεύουσες Προτάσεις	
Ονοματικές	Επιρρηματικές
Συντακτικά έχουν θέση υποκειμένου σε ρήμα απρόσωπο, αντικειμένου σε ρήμα προσωπικό ή επεξήγησης στο ουδέτερο της δεικτικής αντωνυμίας «τοῦτο» ή σπανιότερα σε άλλη λέξη. Ειδικά οι αναφορικές εκτός από τους προαναφερθέντες συντακτικούς ρόλους μπορούν να είναι επιθετικοί ή κατηγορηματικοί προσδιορισμοί, Παραθέσεις ή κατηγορούμενα.	Συντακτικά έχουν ρόλο επιρρηματικού προσδιορισμού (αιτίας, σκοπού, χρόνου, αποτελέσματος κ.τ.λ.) στο ρήμα της κύριας πρότασης, το οποίο συνήθως προσδιορίζουν.

Ονοματικές	Επιρρηματικές
✓ Ειδικές (ὅτι, ὥς): εξάρτηση από ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, γνώσεως, αισθήσεως ✓ Ενδοιαστικές (μή, μή οὐ): εξάρτηση από ρήματα φόβου σημαντικά ή ενδοιασμού ✓ Πλάγιες ερωτηματικές ολικής αγνοίας: μονομελείς(εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν) , διμελείς (πότερον...ἤ, εἴτε...εἴτε) μερικής αγνοίας: μερικής αγνοίας (εισάγονται με ερωτηματικές ή αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα) • Εξάρτηση από ρήματα γνώσης	✓ Αιτιολογικές (ἐπεὶ, ἐπειδή, διότι, ὅτι*, ὥς*, εἰ* (*συνήθως μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, όπως: χαίρω, ἠδομαι, ἄχθομαι, θαυμάζω, χαλεπῶς φέρω, αἰδοῦμαι, ἀγανακτῶ, ἄθυμῶ κ.λ.π) ✓ Τελικές (ἵνα, ὅπως, ὥς, ἵνα μή, ὅπως μή, ὥς μή). Εξάρτηση από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας. ✓ Χρονικές (ὅτε, ὁπότε, ἕως, ἐπεὶ, ἐπειδή, ὥς, ἠνίκα, πρίν) ✓ Συμπερασματικές (ὥς, ὥστε, αν μάλιστα δηλώνουν ὅρι ή συμφωνία εισάγονται με τα: ἐφ' ᾧ, ἐφ' ᾧτε). ✓ Υποθετικές* (εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν)

Μετοχή

Η μετοχή ανάλογα με τον όρο που προσδιορίζει διαιρείται βασικά σε τρία είδη:

α) την επιθετική, β) την κατηγορηματική και γ) την επιρρηματική.

Επιθετική μετοχή:

Προσδιορίζει ως επίθετο ένα ουσιαστικό ή μια αντωνυμία και ισοδυναμεί με αναφορική πρόταση. Γι' αυτό λέγεται και αναφορική μετοχή. Μπορεί να βρίσκεται σε οποιονδήποτε χρόνο, ενώ συχνά συνοδεύεται από **άρθρο** (το οποίο λειτουργεί και ως υποκείμενο της), ενώ όταν είναι άναρθρη χαρακτηρίζεται απλώς ως αναφορική.

π.χ. αἱ πόλεις αἱ δημοκρατούμεναι τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις διοικοῦνται (: αἱ πόλεις, αἱ δημοκρατοῦνται, τοῖς νόμοις οἱ κεῖνται διοικοῦνται).

Δέχεται άρνηση ου, όταν εκφράζει κάτι το πραγματικό και σπανιότερα άρνηση μή, όταν εκφράζει κάτι το υποθετικό ή το υποκειμενικό.

Συντακτικά η επιθετική μετοχή μπορεί να λειτουργήσει:

α. υποκείμενο

π.χ Οὐδέποθ' ὑμᾶς οἱ λέγοντες οὔτε πονηροὺς οὔτε χρηστοὺς ποιοῦσιν.

β. αντικείμενο

π.χ Οἱ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον βούλονται.

γ. κατηγορούμενο

π.χ Οὗτος ἐστὶ ὁ ἄρχων.

δ. επιθετικός ή κατηγορηματικός προσδιορισμός

π.χ Προσθήκει τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις πείθεσθαι.

π.χ Οἱ Θηβαῖοι ἔπεμψαν τὸν ἄνδρα ἑστεφανωμένον.

(= Οἱ Θηβαῖοι ἔστειλαν τὸν ἄνδρα στεφανωμένο.)

ε. παράθεση

π.χ Λύσανδρος παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὗσαν Ἀθηναίων.

Ἡμεῖς οἱ λέγοντες.(= Εμεῖς οἱ ρήτορες.)

Τα παραπάνω ρήματα δηλώνουν εν γένει σε ποια κατάσταση βρίσκεται το υποκείμενο ή πως αυτό πράττει κάτι. Γι' αυτό και στην περίπτωση αυτή συνήθως η μετοχή εκφράζει το κύριο νόημα, ενώ το ρήμα το δευτερεύον και για το λόγο αυτό αποδίδουμε (στη μετάφραση) τη μετοχή με ρήμα και το ρήμα με επίρρημα.

- *δηλός είμι* (= φανερά)
- *διαβιῶ / διαμένω / διαγίγνομαι / διάγω / οὐ διαλείπω / διατελῶ* (= συνεχώς)
- *λανθάνω* (= κρυφά)
- *οἶχομαι* (= γρήγορα, αμέσως)
- *τυγχάνω* (= τυχαία)
- *φαίνομαι / φανερός είμι* (= φανερά)
- *φθάνω* (= πρώτα, πρώτος).

Παραδείγματα:

Πατρικός ἡμῖν φίλος τυγχάνεις ὧν (:τυχαίνει να είσαι)

Λανθάνω κλέπτων (: κλέβω κρυφά)

Διάγουσι *μανθάνοντες* (: μαθαίνουν συνεχώς)

- **τα ψυχικού πάθους ρήματα**, π.χ. *χαίρω, ἡδομαι* (=ευχαριστιέμαι), *βαρέως ἢ χαλεπῶς φέρω, ὀργίζομαι, λυπῶ, ἀλγῶ, ἀγαπῶ, θαυμάζω, αἰσχύνομαι, λυποῦμαι, φθονῶ, ἀγανακτῶ, ἄχθομαι, μεταμέλομαι* κ.τ.λ. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή η μετοχή μπορεί να θεωρηθεί και αιτιολογική. Γι' αυτό, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι, όταν η μετοχή δηλώνει το σύγχρονο σε σχέση με το ρήμα θεωρείται κατηγορηματική, ενώ όταν δηλώνει το προτερόχρονο θεωρείται αιτιολογική.

π.χ. Ἐχαιρεν ἀκούων ταῦτα. (: χαιρόταν να ακούει αυτά)

- **τα ευεργεσίας ή αδικοπραγίας, νίκης ή ήττας ρήματα**, π.χ. *εὖ ἢ καλῶς ποιῶ, κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, χαρίζομαι, χάριν φέρω, νικῶ, κρατῶ, ἡττῶμαι, λείπομαι* κ.τ.λ. Και σ' αυτήν την περίπτωση ενίοτε η μετοχή θεωρείται και αιτιολογική.

Άσκησεις

Να γίνει αναγνώριση μετοχών

1. Οὗτος ἐπέμφθη παρά Τισσαφέρνους τόν βασιλέα ὑποδεξόμενος.
2. Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς ταῦτα πράζοντες.
3. Ἀρταξέρξην βασιλεύοντος Κῦρος ἐπὶ Σοῦσα ἐστράτευσεν.
4. Ὅρῳ δέ καί Θηβαίους νῦν δεομένους ὑμῶν περιδεῖν ἀπολομένους τοὺς σώσαντες ὑμᾶς.
5. Ὁ ἄπειρος γραμμάτων οὐ βλέπει βλέπων.
6. Σωκράτης φανερός ἦν θεραπεύων τοὺς θεούς.
7. Ὁξεῖα ἦν ἡ φωνή τῆς ἀδούσης γυναικός.
8. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐμάχοντο περὶ τοῦ δικαίου μιᾷ γνώμῃ χρώμενοι.
9. Πορευομένων τῶν ἀνδρῶν Ξενοφῶν κραυγὴν μεγάλην ἤκουσεν.
10. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην.
11. Οἱ θεοὶ πολλάκις χαίρουσι τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιοῦντες, τοὺς δέ μεγάλους μικροὺς.
12. Πολεμοῦμεν οἷον ἀδικούμενοι.
13. Ἀλκιβιάδης οὐκ ἔδωκε δίκην καὶ πράξας κακά.
14. Ἔλαθον ἐγγὺς προσελθόντες.
15. Θεμιστέας, μάντις ὢν, προεῖπε Λεωνίδα τῷ βασιλεῖ τὴν γενησομένην ἀπώλειαν περὶ Θερμοπύλας αὐτοῦ τε καὶ τῶν συστρατευμένων αὐτῷ.
16. Θεοῦ θέλοντος τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἐκβαλοῦμεν.
17. Ταῦτα ἐπράξατε καίπερ οὐκ ἐπιτρέποντος τοῦ νόμου.
18. Ἀγησίλαος ἦδετο τιμώμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.
19. Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδέ ἐσθιέτω.
20. Ὁ κῆρυξ νυκτός ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ λέξων ταῦτα.
21. Συσκευασάμενοι οἱ στρατιῶται εὐθύς ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς.
22. Βρασίδας οὐκ αἰσχύνεται λέγων ταῦτα;
23. Λεύκιππος ἐρασθεὶς Δάφνης ἀπεγίγνωσκεν αὐτήν ἅτε ἅπαν τό ἄρσεν γένος φεύγουσαν.
24. Ἀναξαγόρας, ὅτε ἔμαθε τοὺς δύο παῖδας τεθηκότες, δῆλος μὲν ἦν λυπούμενος, τάδε μόνον εἶπεν: «Ἐγίγνωσκεν αὐτοὺς θνητούς ὄντας».
25. Ἐκεῖνοι ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες νυκτός ὄχοντο ἀπιόντες εἰς Σάρδεις.

Απαρέμφατο

Το απαρέμφατο είναι αφηρημένο ουσιαστικό ουδέτερου γένους, δηλαδή ρηματικός τύπος, που έχει και τις ιδιότητες του ρήματος (αφού: α) έχει φωνή, διάθεση, χρόνους και είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως έγκλιση σε κύριες ή δευτερεύουσες προτάσεις, β) έχει παρόμοια σύνταξη με το ρήμα από το οποίο προέρχεται-δέχεται δηλ. αντικείμενο στην ίδια πτώση με το αντικείμενο του ρήματος από το οποίο προέρχεται, γ) έχει υποκείμενο, δ) μπορεί να προσδιορίζεται από επίρρημα και ε) σε κάποιες περιπτώσεις συνοδεύεται από το δυνητικό **ἄν**, οπότε λέγεται **δυνητικό απαρέμφατο**), αλλά και του ουσιαστικού (αφού: α) ενδέχεται να εκφέρεται με άρθρο ουδέτερου γένους και να συνδέεται παρατακτικά με κάποιο ουσιαστικό της πρότασης και β) μπορεί να λειτουργεί στο λόγο ως υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο ή ονοματικός προσδιορισμός).

Διακρίνεται σε **ειδικό** και **τελικό** απαρέμφατο:

Ειδικό απαρέμφατο

- ❖ Απαντά σε κάθε χρόνο και δέχεται άρνηση «οὐ». (Μπορεί να πάρει όμως και άρνηση «μή», όταν βρίσκεται σε πρόταση επιθυμίας ή εξαρτάται από αρνητικά λεκτικά ρήματα, όπως: ἀντιλέγω, ἀπιστῶ, ἀρνοῦμαι κ.τ.ό., ειδικά όταν αυτά βρίσκονται σε πρόταση που περιέχει άρνηση «οὐ».)
- ❖ Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα ειδική πρόταση και μεταφράζεται με «ότι» ή «πως» + οριστική του χρόνου που βρίσκεται. Όταν όμως είναι απαρέμφατο ενεστώτα ή παρακειμένου που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, μεταφράζεται με οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού αντίστοιχα.
- ❖ Μπορεί να συνοδεύεται από το δυνητικό «ἄν».

Το ειδικό απαρέμφατο συντάσσεται με τις εξής κατηγορίες ρημάτων:

- 1. Λεκτικά, ομοτικά (όρκου), υποσχετικά. Επίσης, αυτά που σημαίνουν ελπίδα, προσδοκία, απειλή:** λέγω, φημί, ὁμολογῶ, ὁμνυμι, ὑπισχνόμαι, ἐπαγγέλλομαι (= υπόσχομαι), ἐγγυῶμαι, ἀρνοῦμαι, ἐλπίζω, προσδοκῶ, ἀπειλῶ, κ.ά.

π.χ. Τὸν μὲν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναί **φημι**, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

Οὐχ ὁμολογεῖ ἀνδροφόνος εἶναι.

Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις

Απρόσωπα ρήματα

Απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα λέγονται τα ρήματα που βρίσκονται σε γ' ενικό πρόσωπο και δεν έχουν ως υποκείμενο ένα πρόσωπο ή πράγμα.

Σχηματισμός απρόσωπων ρημάτων και απρόσωπων εκφράσεων

Αποκλειστικώς **απρόσωπα ρήματα** είναι μόνο το **χρή** (= πρέπει, είναι ανάγκη) και το **ἔξεστι** (= είναι δυνατό, επιτρέπεται).

Τα υπόλοιπα προέρχονται από προσωπικά ρήματα:

α. ενεργητικά, όπως:

- δοκεῖ (= φαίνεται, νομίζεται, θεωρείται)
- δεῖ, πρέπει, προσήκει (= πρέπει, επιβάλλεται, αρμόζει)
- ἔνεστι, πάρεστι, ἔστιν (= είναι δυνατό)
- μέλλει (= πρόκειται)
- σημαίνει (= δίνεται σημείο)
- μέλει τινί (= ενδιαφέρει κάποιον)
- δηλοῖ (= είναι φανερό)
- φιλεῖ (= συνηθίζεται)
- διαφέρει (= υπάρχει διαφορά)
- παρέχει (= παρουσιάζεται ευκαιρία)
- ἔοικε (= φαίνεται)
- προχωρεῖ (= πάει καλά)
- λυσιτελεῖ, συμφέρει (= συμφέρει)
- ἐγχωρεῖ (= είναι δυνατό, επιτρέπεται)
- ἄρκεῖ (= είναι αρκετό)

β. παθητικά, όπως:

- λέγεται, ἀγγέλλεται, θρυλεῖται, ἄδεται, (= λέγεται, διαδίδεται)

πλησίον, πέραν, μακράν, κρύφα, λάθρα, έναντίον, ὀπισθεν, ἐκατέρωθεν, ἀμφοτέρωθεν, μεταξύ, ἔμπροσθεν, πρόσθεν, ὑπεράνω κ.ά., π.χ. Ἐγγὺς τῆς πόλεως.

7. Γενική της αιτίας.

Η γενική που προσδιορίζει επιφωνήματα είναι γενική της αιτίας. Δηλώνει την αιτία που προκάλεσε την αναφώνηση και προσδιορίζει επιφωνήματα που δηλώνουν λύπη, αγανάκτηση, θαυμασμό, ὅπως: φεῦ, οἶμοι, βαβαί / παπαί, νή, μά και το κλητικό επιφώνημα ὦ, π.χ. Οἶμοι τῶν ἐμῶν κακῶν.

Η Δοτική που εξαρτάται από επιρρήματα

Η δοτική, που προσδιορίζει επιρρήματα έχει λειτουργίες ανάλογες με τη δοτική που συνοδεύει επίθετα.

Η δοτική μετά από επιρρήματα διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

Δοτική αντικειμενική.

Συνήθως εξαρτάται από επιρρήματα των οποίων το επίθετο συντάσσεται με δοτική αντικειμενική (που δηλώνει χρόνο, ακολουθία, συμφωνία). Τέτοια επιρρήματα είναι: εὐμενῶς, δυσμενῶς, δυσκόλως, χαλεπῶς, ἐπομένως (=σύμφωνα), ἐξῆς (=στη σειρά), ἐφεξῆς (=κατά σειρά), ἀκολούθως (=σύμφωνα), ὁμολογουμένως, ὁμοίως, συμφώνως, συνωδᾶ (=σύμφωνα), ἅμα, ὁμοῦ, διαφόρως, ἐναντίως, χρησίμως, πλησίον, πρεπόντως, προσηκόντως κ.ά., π.χ. Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ.

Δοτική της Αναφοράς.

Συνήθως εξαρτάται από τροπικά επιρρήματα (εὖ, καλῶς, μετρίως, ὥς, πῶς, ἱκανῶς, οὕτως, κ.ά.) συνοδευόμενα από το ρήμα ἔχω.

π.χ. Καὶ πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις (περὶ τούτων), θεωρήσατε.

Η Αιτιατική που εξαρτάται από επιρρήματα

Η αιτιατική, που προσδιορίζει επιρρήματα έχει λειτουργίες ανάλογες με τη αιτιατική που συνοδεύει επίθετα.

Ασκήσεις

Να βρεθούν όλοι οι ομοιόπρωτοι και ετερόπρωτοι προσδιορισμοί που υπάρχουν στα ακόλουθα παραδείγματα:

1. Τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης.
2. Ἦγεν τὴν πλείστην τῆς στρατιᾶς.
3. Τό τεῖχος ὀκτώ σταδίων ἦν.
4. Ταῦτα ἐστί τά ἔπη τοῦ Ὀμήρου, Ἰλιάς καί Ὀδύσσεια.
5. Οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν ὑπό πόθου πατρίδος.
6. Οἱ πονηροί ὅμοιοι εἰσὶν ἀλλήλοις.
7. Τειρεσίας ἦν τυφλός τά ὄμματα.
8. Φοίνικος αἱ θύραι πεποιημέναι εἰσὶν.
9. Οὐδεὶς ἔνοχος λιποταξίου, οὐδέ δειλίας ἐστί.
10. Ὁ παῖς ἀκολουθεῖ μοι.
11. Ἡ πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστί.
12. Τὴν νύκτα ὅλην κατέκειντο ἐν τῇ σκηνῇ μέση.
13. Σωκράτης ἦν φιλοπροσήγορος τῷ τρόπῳ.
14. Τῶν μὲν δυστυχούντων οὐδεὶς ἐστί φίλος.
15. Ἐγένετο ἡ εἰσβολή τῶν Πελοποννησίων.
16. Λυπηρόν ἐστί παισὶν ὀρφανοῖς γεγενῆσθαι πατρός.
17. Οἱ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τάς ἐλπίδας ἔχουσι.
18. Πατέρας δέ ἡμῶν καί μητέρας χρή παραμυθεῖσθαι.
19. Αἰδώς καί φόβος ἔμφυτα τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶν.
20. Ἡ ἐπιθυμία τῆς τιμωρίας ἀμνήμονα τῶν κινδύνων καθίστη αὐτόν.
21. Πᾶς ἐλεύθερος ἐνὶ δοῦλος ἐστί, τῷ νόμῳ, ὁ δέ δοῦλος δυσί, τῷ νόμῳ καὶ τῷ δεσπότη.
22. Ποταμός Κύδνος τό ὄνομα, τό εὖρος τεττάρων πλέθρων.
23. Θησεύς ἐστί οἰκιστής τῆς πόλεως.
24. Οἱ Ἀθηναῖοι κατήγγειλαν τὴν φυγὴν τῶν ἐνόχων.
25. Λέγει ἐκείνους εἶναι κυρίους εἰρήνης καὶ πολέμου.

26. Τύραννος ἄπας ἐχθρός ἐλευθερία καί νόμοις ἐναντίος ἐστί.
27. Θεόπομπος ὁ Μιλήσιος ἀφίκετο τριταῖος.
28. Οὐκ ἐσμέν χείρονες τῶν προγόνων.
29. Αἵματος ἐστίν ἡ ἀρετή ὦνία.
30. Πολύ τοῦ στρατεύματος διέφυγεν.
31. Καί ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσίν.

Δοτική προσωπική

Η δοτική που συντάσσεται με απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις λέγεται **δοτική προσωπική** και σ' αυτήν την περίπτωση είναι αρκετός αυτός ο χαρακτηρισμός.

π.χ. Τοῖς ἰσχυροῖς ἐγχωρεῖ ὑβρίζειν.

Χαλεπόν ἐστί πατρί καί μητρί στερηθῆναι παίδων.

Είναι ενδεχόμενο όμως να τεθεί τέτοιου είδους δοτική και με κάθε άλλο ρήμα, οπότε και εκφράζει το πρόσωπο για το οποίο υπάρχει ή γίνεται κάτι. Γι' αυτή τη δοτική υπάρχουν οι παρακάτω υποδιαίρεσεις:

α. Δοτική προσωπική κτητική:

Δηλώνει το πρόσωπο του οποίου γίνεται κάτι κτήμα ή για το οποίο υπάρχει κάτι. Βρίσκεται κοντά στα ρήματα εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω, όταν δεν έχουν κατηγορούμενο, αλλά υποκτική σημασία, οπότε και μεταφράζονται: ἔχω, πράττω, αποκτώ.

π.χ. Νῆες οὐκ εἰσίν ἡμῖν.

(: δεν έχουμε πλοία ή δεν υπάρχουν πλοία σε μας)

Πολλά χρήματα τοῖς Ἀθηναίοις ἦν.

(: οι Αθηναίοι είχαν πολλά χρήματα ή πολλά χρήματα υπήρχαν στους Αθηναίους)

Παῖδες δέ μοι οὕτω εἰσίν οἱ με θεραπεύσουσι.

(: δεν ἔχω ακόμα παιδιά, τα οποία θα με φροντίσουν ή δεν υπάρχουν παιδιά σε μένα)

Έλξη του αναφορικού

Έλξη του αναφορικού έχουμε όταν η πτώση της αναφορικής αντωνυμίας (γενική ή δοτική) που εισάγει την αναφορική πρόταση δε δικαιολογείται από τη συντακτική της θέση και έπρεπε να βρίσκεται σε αιτιατική.

Επομένως, η αιτιατική του αναφορικού έλκεται στην πτώση από ένα προσδιοριζόμενο ουσιαστικό ή αντωνυμία (συνήθως δεικτική), τα οποία βρίσκονται σε γενική ή δοτική και μετατρέπεται και αυτή σε γενική ή δοτική.

Π.χ. Ὡμολογήσαμεν ἐμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἄν δικάζῃ ἡπόλις (: ταύταις, ἄς)
Ὅπως διαπιστώνουμε το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό υπάρχει πάντα στο κείμενο, ενώ η προσδιοριζόμενη αντωνυμία (δεικτική) συνήθως παραλείπεται, ως μη σημαντική, και τη συντακτική της θέση παίρνει η αναφορική πρόταση.

Π.χ. Ἀμελῶ ὧν με δεῖ πράττειν. (τούτων, ᾧ)

➤ Αντίστροφη έλξη

Σπάνια ο προσδιοριζόμενος όρος έλκεται από την πτώση της αναφορικής αντωνυμίας και τίθεται στην ίδια πτώση με αυτή.

Π.χ. Τήν οὐσίαν (=ή οὐσία) ἣν κατέλιπε τῷ υἱεῖ, ἀξίαν ἐστί δέκα ταλάντων.

Να επισημάνετε την αναφορική έλξη και να την αναλύσετε:

1. Τήν πατρίδα δέ οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλείω δέ καί ἄρειω ὅσης ἄν παραδέξωμαι.
2. Τοῖς μέν ἄλλοις, οἷς ἔχομεν, ἅπερ ἤδη καί πρότερον εἶπον, οὐδέν τῶν ζῶων διαφέρομεν.
3. Οἱ ποιηταί οὐδέν ἴασιν, ὧν λέγουσιν.
4. Τήν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἄν ἀντί πάντων ὧν ἔχω.
5. Χρή ὑμᾶς μεμνήσθαι τῆς ἀρετῆς ἧς κατελελοίπασιν.
6. Κλέαρχος διπλάσια ἀπέδωκεν, ὧν ἔλαβεν.
7. Λύσανδρος ἔλεγεν οὐκ εἶναι κύριος ὧν ἔρωτῶτο ὑπό τοῦ Θηραμένους.
8. Οὐκ ἐπελάθετο ὧν ἔλαβεν.
9. Λακεδαιμόνιοι ὑπέσχοντο ἐλευθερίαν ταῖς πόλεσιν αἷς Ἀθηναῖοι εἶχον.
10. Τόν Περικλέα αἴτιον σφίσιν ἐνόμιζον πάντων ὧν ἔπασχον.

Σύνταξη ενεργητική-παθητική

Ρήματα με ιδιαίτερη σημασία και οι αντίστοιχες μετατροπές τους	
Ενεργητικά ρήματα	Παθητικά ρήματα
διώκω τινά (: κατηγορώ)	φεύγω υπό τινος (: κατηγορούμαι)
ἀποκτείνω τινά (: φονεύω)	ἀποθνήσκω υπό τινος (: φονεύομαι)
ἐκβάλλω τινά (: εξορίζω)	ἐκπίπτω υπό τινος (: εξορίζομαι)
εὖ λέγω τινά (: επαινῶ)	εὖ ἀκούω υπό τινος (: επαινούμαι)
κακῶς λέγω τινά (: κακολογῶ)	κακῶς ἀκούω υπό τινος (: ευεργετούμαι)
εὖ ποιῶ τινά (ή εὖ δρῶ) (: ευεργετώ)	ευ πάσχω υπο τινος
αἴρῶ τινα (: συλλαμβάνω)	ἀλίσκομαι υπό τινος (: συλλαμβάνομαι)
δίκην λαμβάνω παρά τινος (: τιμωρῶ)	δίκην δίδωμι τινι (: τιμωρούμαι)
αἰτιῶμαί τινα (: κατηγορῶ)	
ἐπιμελοῦμαι τινος (: φροντίζω)	αἰτίαν ἔχω ή λαμβάνω (υπό τινός) (:κατηγορούμαι)
συγγνώμην ἔχω τινί (: ζητώ συγγνώμη)	επιμελείας τυγχάνω υπό τινος (: δέχομαι τη φροντίδα)
τέθεικα (: ἔχω θέσει)	συγγνώμην τυγχάνω υπό τινος
πράγματα παρέχω τινί (: ενοχλώ)	κεῖμαι (: κείτομαι)
αἰροῦμαι τινά (: ἐκλέγω, προτιμῶ)	πράγματα ἔχω υπό τινος (: ενοχλούμαι)
	αἰροῦμαι υπό τινος (: ἐκλέγομαι, προτιμῶμαι)

Α. Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική

1. Ὁ σοφιστής οὐκ ἔπεισε με.
2. Κλέαρχος ἔλαβε τοὺς μισθοφόρους.
3. Θουκυδίδης γέγραφε τήν ξυγγραφήν.
4. Ἡ πόλις τιμᾷ ἡμᾶς.
5. Οἱ Ρωμαῖοι εἵλοντο ὕπατον τόν Φαβρίκιον.

Γενικές οδηγίες αναγνώρισης

Πως πρέπει να γίνεται η συντακτική αναγνώριση

Ένα πολύ συχνό φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί ότι προβληματίζει τους μαθητές είναι η ακριβής συντακτική αναγνώριση των λέξεων στο αρχαίο ελληνικό κείμενο. Για το λόγο αυτό παρατίθενται κατωτέρω αναλυτικές οδηγίες για τον τρόπο με τον οποίο απαντάμε σε μια δεδομένη συντακτική ερώτηση. Αφού τις μελετήσετε προσεκτικά, θέστε τις αμέσως σε εφαρμογή!

Που πηγαινει καθε λεξη

Καταρχάς πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι άλλο σημαίνει «π ρ ο σ δ ι ο ρ ί ζ ω» κι άλλο «εξαρτώμαι», επί παραδείγματι: το κατηγορούμενο προσδιορίζει το υποκείμενο ή το αντικείμενο (του ρήματος), αλλά εξαρτάται πάντα από το ρήμα.

Υποκείμενο

Το υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται πάντα σε ονομαστική. Το υποκείμενο του αναρθρου παρεμφάτου ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος, όταν έχουμε ταυτοπροσωπία, αλλά βρίσκεται σε αιτιατική πτώση, όταν έχουμε ετεροπροσωπία.

Το υποκείμενο της μετοχής βρίσκεται πάντα στην ίδια πτώση στην οποία βρίσκεται και η μετοχή. Προσοχή μόνο στην επιθετική μετοχή, η οποία έχει υποκείμενο το άρθρο της (στην ίδια ωστόσο πτώση με αυτήν).

Το υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων είναι πάντα ένα απαρέμφατο ή μια ολόκληρη δευτερεύουσα ονοματική πρόταση.

Αντικείμενο

Το αντικείμενο εξαρτάται πάντα από το ρήμα ή το ρηματικό τύπο (απαρέμφατο ή μετοχή). Όταν έχουμε δίπτωτο ρήμα πρέπει να διακρίνουμε το άμεσο από το έμμεσο αντικείμενο. Επίσης όταν έχουμε σύστοιχο αντικείμενο, θα πρέπει να το επισημαίνουμε. Το απαρέμφατο μπορεί επίσης να έχει θέση αντικειμένου, το ίδιο και η επιθετική μετοχή.

Κατηγορούμενο

Βιβλιογραφία

1. Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, Α', Β', Γ' Λυκείου, Α.Β. Μουμτζάκης (σχολικό εγχειρίδιο).
2. Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, Α', Β', Γ' Λυκείου, Μιχ. Οικονόμου (σχολικό εγχειρίδιο).
3. Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας (σχολικό εγχειρίδιο).
4. Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, Αχιλ. Τζάρτζανου, εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003.
5. Συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής, Δημ. Πασχαλίδη, εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 1998.
6. Ασκήσεις Συντακτικού του Αρχαίου Λόγου, Μιχ.Ζώσης, εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα 1999 .
7. Αρχαία Ελληνική Θεματογραφία, Χ.Λαμπαδάς, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2008.
8. Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, Φερεντίνος Ηλίας , εκδοτικός όμιλος συγγραφέων καθηγητών.
9. Σημειώσεις Συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής, Χ. Ακρίδα.
10. Μαθήματα Σύνταξης Αρχαίας Ελληνικής, Π. Μπίλλα.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΜΕΣΗΣ & ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ε. ΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ασπασίας 76-78, Χολαργός Τηλ. 210 6512099

e-mail: stogiannis@stogiannis.edu.gr

www.stogiannis.edu.gr